

DZIAŁALNOŚĆ NAUKOWO-BADAWCZA I DYDAKTYCZNO-ORGANIZACYJNA PROFESORA JANUSZA KOSICKIEGO – Z OKAZJI JUBILEUSZU 90-LECIA URODZIN

Profesor dr hab. Janusz Kosicki obchodzi w tym roku Jubileusz 90-lecia urodzin. Skłania to do spojrzenia na działalność, dorobek naukowo-badawczy, dydaktyczny i organizacyjny Jubilata oraz przywołania Jego głównych zasług, osiągnięć i wyróżnień, a także złożenia życzeń dobrego zdrowia i dalszych owocnych dni życia.

MŁODOŚĆ

Profesor Janusz Kosicki urodził się 5 sierpnia 1928 r. w Beldowie w województwie łódzkim w rodzinie inteligenckiej. Wybuch II wojny światowej przerwał – podobnie jak wielu Jego rówieśnikom – naukę w szkole podstawowej na poziomie V klasy. W czasie okupacji hitlerowskiej, po wysiedleniu z domu rodzinnego, jako kilkunastoletni młodzieniec pracował od 1941 do 1945 roku w charakterze przymusowego robotnika rolnego w Stadninie Koni w Studzieniu w powiecie kutnowskim. Powiat ten, należący do województwa łódzkiego, został włączony do III Rzeszy Niemieckiej i poddany szybkiej germanizacji. Jak wspomina Profesor, nie było w tym czasie polskich szkół, a polska inteligencja, która nie zdołała uciec do Generalnej Guberni, została aresztowana i umieszczona w obozach koncentracyjnych.

Po zakończeniu wojny, w marcu 1945 roku Janusz Kosicki podjął naukę w Państwowym Gimnazjum i Liceum Koedukacyjnym w Łęczycy (obecnie L.O. im. Kazimierza Wielkiego), które ukończył, zdając maturę w czerwcu 1947 roku. Potem przyszedł czas na studia. W latach 1947-1950 studiował na Wydziale Rolnym Wyższej Szkoły Gospodarstwa Wiejskiego w Łodzi, gdzie uzyskał dyplom inżyniera rolnika. Kolejny etap studiów – studia magisterskie – odbył w latach 1950-1952 na Wydziale Rolnym Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie. Pracę magisterską pt. „Projekt reorganizacji Zespołu PGR Załuski w Okręgu Olsztyn” wykonał pod kierunkiem późniejszego prof. dr hab. dr h.c. multi Ryszarda Manteuffla. Studia łączył z pracą. W czasie studiów I stopnia w Łodzi pracował dodatkowo w PGR jako młodszy księgowy, a podczas studiów II stopnia w Warszawie dorywczo w Instytucie Ekonomiki Rolnej, biorąc udział w pracach badawczych Instytutu związanych z analizą działalności i projektami gospodarczego urzędu pgr. Janusz Kosicki od 1950 roku był uczniem, wychowankiem i bliskim współpracownikiem profesora Ryszarda Manteuffla.

KARIERA NAUKOWO-BADAWCZA

Od 1 września 1951 roku, wtedy jeszcze jako magister inżynier, Janusz Kosicki podjął pracę w Katedrze Ekonomiki i Organizacji Gospodarstw Rolnych SGGW. Tu, w charakterze nauczyciela akademickiego, przepracował 47 lat, zajmując kolejno stanowiska: starszego asystenta (1951-1956), adiunkta (1956-1968), docenta (1968-1991) oraz profesora nadzwyczajnego (1991-1998), aż do czasu przejścia w 1998 roku na emeryturę. Awanse naukowe były pokłosiem zdobywania kolejnych stopni i tytułów. Stopień naukowy doktora nauk rolno-leśnych uzyskał 21 czerwca 1960 r. na Wydziale Ekonomiczno-Rolniczym SGGW (obecnie Wydział Nauk Ekonomicznych), po obronie rozprawy doktorskiej pt. „Wielkość gospodarstwa uspołecznionego a jego efektywność”, pod kierunkiem prof. Ryszarda Manteuffla. Jedenaście lat później, 21 września 1971 r. na tym samym Wydziale habilitował się na podstawie rozprawy habilitacyjnej pt. „Koncentracja produkcji w wielozakładowych przedsiębiorstwach PGR”. O wysokiej jakości Jego prac na dyplom może świadczyć to, że zarówno praca doktorska, jak i habilitacyjna, zostały w całości opublikowane przez Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne i w „Rocznikach Nauk Rolniczych” PAN. Prace te były następnie wielokrotnie cytowane w publikacjach. Ważnym osiągnięciem wykazanim w tych pracach było określenie możliwości osiągnięcia efektów ekonomii skali i roli dużych przedsiębiorstw rolnych w rolnictwie oraz wskazanie czynników kształtujących ich efektywność produkcyjno-ekonomiczną. Z perspektywy minionego czasu można przypomnieć, że procesy koncentracji ziemi i zasobów produkcyjnych w polskim rolnictwie nie zawsze przynosiły w tamtym okresie oczekiwane efekty. Głównymi tego powodami były – w moim przekonaniu – niedopasowanie istniejącej i dostępnej w owym czasie techniki rolniczej do wielkiej skali produkcji oraz folwarczny system organizacji dużych przedsiębiorstw, a także ich obarczanie wieloma funkcjami o charakterze socjalnym. Duże przedsiębiorstwa rolne w tamtym czasie były raczej prostą sumą niezbyt dużych, na ogół licznych folwarków, funkcjonujących często na zasadzie odrębności i dość daleko idącej autonomii wewnętrznej, niż dobrze zorganizowanymi obiektami wielkoobszarowymi, korzystającymi z adekwatnej dla nich techniki rolniczej i wiedzy zarządczej. Nie oznacza to, że nie było wzorowo prowadzonych tego typu przedsiębiorstw. Należały one jednak raczej do mniejszości. Na dość powszechny dobry wizerunek dużego przedsiębiorstwa rolnego trzeba było poczekać około 30 lat, kiedy po początkowo trudnych czasach transformacji, tego typu obiekty zaczęły umacniać swoją pozycję w rolnictwie. Dziś raczej nie kwestionuje się zalet dobrze zorganizowanych, wyposażonych w nowoczesną technikę dużych przedsiębiorstw rolnych, choć z punktu widzenia wyboru politycznego i społecznego, w dalszym ciągu palmę pierwszeństwa przyznaje się gospodarstwu o ustroju rodzinnym.

Niewątpliwą zasługą Profesora Janusza Kosickiego było wywołanie i kontynuowanie dyskusji na temat roli koncentracji w rolnictwie, nie tylko w Polsce, ale i innych krajach, w tym szczególnie w USA, gdzie Jubilat mógł osobiście obserwować funkcjonowanie i tendencje zachodzące w dużych gospodarstwach farmerskich i komercyjnych. Doświadczenia zawodowe zdobywał nasz Jubilat nie tylko w USA, ale również w wielu innych krajach świata. Należy podkreślić, że Profesor Janusz Kosicki – jak tylko niewielu naukowców – poznał występujące w światowym rolnictwie formy organizacyjne przedsiębiorstw i gospodarstw rolnych.

W dowód docenienia dorobku naukowo-badawczego, dydaktycznego i organizacyjnego Prezydent RP w dniu 22 października 1996 roku nadał Mu zaszczytny tytuł naukowy profesora nauk ekonomicznych. Dorobek publikacyjny Profesora obejmuje 140 prac o charakterze naukowo-badawczym, dydaktycznym i popularno-naukowym, opublikowanych w kraju i za granicą, z tego 116 to prace indywidualne, a 24 – zespołowe. Dotyczyły one różnych obszarów badawczych.

OBSZARY BADAŃ NAUKOWYCH

W problematyce badawczej Profesora J. Kosickiego można wyróżnić kilka obszarów tematycznych, które wymieniono poniżej. Są to:

1. Problematyka organizacji i zarządzania przedsiębiorstwami rolniczymi, w szczególności w zakresie form organizacyjnych pgr, projektów urzędzeniowych, rozrachunku gospodarczego i metod pracy wybitnych menadżerów, a także zmian zachodzących w organizacji przedsiębiorstw oraz w metodach zarządzania. W ramach tego obszaru można wyróżnić m.in. takie wartościowe publikacje jak: „Poziom kierownictwa decydującym czynnikiem rozwoju przedsiębiorstw rolnych” (1965), „Racjonalna wielkość wielozakładowych przedsiębiorstw rolniczych” (1966), „Kierowanie wielozakładowym przedsiębiorstwem rolnym” (1967), „Wielkość obszarowa wielozakładowych przedsiębiorstw rolniczych Zjednoczenia Hodowli Zwierząt Zarodowych” (1967), „Formy organizacyjne państwowych gospodarstw rolnych w latach 1946-1976” (1978), „Tendencje zmian w wielkości przedsiębiorstw rolnych i w metodach produkcji w niektórych krajach” (1983), „Wpływ kadr kierowniczych pgr na efekty gospodarowania” (1985), „Organizacja gospodarstw rolnych w Afryce” (1987), „Zmiany w teorii i praktyce zarządzania” (2006). W publikacjach tych poszukiwano oraz wskazywano racjonalne rozwiązania i formy organizacyjne przedsiębiorstw rolnych oraz podkreślano rolę i znaczenie jakości kadry kierowniczej w podnoszeniu efektywności produkcyjnej i ekonomicznej tych przedsiębiorstw.

2. Problematyka ekonomii skali produkcji obejmowała takie zagadnienia jak: różół przedsiębiorstw, racjonalna wielkość jedno- i wielozakładowych przedsiębiorstw pgr oraz optymalna koncentracja produkcji zwierzęcej w przedsiębiorstwach. Najważniejszymi osiągnięciami z tego zakresu były niewątpliwie opublikowane prace doktorska i habilitacyjna.

3. Problematyka uwarunkowań wdrażania nowoczesnej technologii i organizacji produkcji zwierzęcej, w tym produkcji mleka oraz żywca wołowego, wieprzowego, drobiowego i jaj. Z tego zakresu ukazało się szereg publikacji na temat uwarunkowań wdrażania i prowadzenia nowoczesnych rozwiązań technologicznych dla różnych kierunków produkcji zwierzęcej. Prowadzone badania z tego zakresu miały przede wszystkim charakter porównawczy i obejmowały przedsiębiorstwa amerykańskie i europejskie, a uzyskane w wyniku tego obserwacje i spostrzeżenia służyły wykorzystaniu doświadczeń zagranicznych w polskich przedsiębiorstwach rolnych. Na szczególne wyróżnienie zasługują prace charakteryzujące poziom, skalę i technologię produkcji mleka, żywca wołowego, wieprzowego i drobiowego w USA. Niewątpliwie najważniejszą pracą z tego zakresu była monografia pt. „Koncentracja produkcji w wielozakładowych przedsiębiorstwach

pgr”, wydana przez Państwowe Wydawnictwo Naukowe w serii „Roczników Nauk Rolniczych” w 1970 r.

4. Problematyka rachunku ekonomicznego w przedsiębiorstwie rolniczym, a głównie metod i form rachunkowości rolnej, bezpośrednich kosztów produkcji, metod planowania w przedsiębiorstwie to kolejny obszar zainteresowań naukowych Jubilata. Zagadnienia badawcze z tego obszaru badawczego były realizowane głównie podczas Jego pracy jako eksperta Organizacji Narodów Zjednoczonych do spraw Wyżywienia i Rolnictwa (ang. *Food and Agriculture Organization of the United Nations*, FAO) w Instytucie Badań Rolniczych ONZ w Etiopii i miały charakter zarówno pionierski, jak i wdrożeniowy. Profesor J. Kosicki zorganizował w tym Instytucie Sekcję Ekonomiki i Organizacji Rolnictwa oraz Organizacji Przedsiębiorstw Rolnych, którą kierował. W kierowanej przez Jubilata sekcji w latach 1968-1972 prowadzono badania obejmujące zagadnienia: organizacji gospodarstw i stosowanych technologii produkcji w różnych regionach klimatycznych Etiopii, bezpośrednich kosztów produkcji głównych produktów rolniczych w Etiopii, organizacji i efektywności nakładów pracy żywej i uprzedmiotowionej oraz metod i form rachunkowości oraz ich wdrożenie w wybranych przedsiębiorstwach rolniczych, a także planowania produkcji.

5. Kwestie związane z transformacją polskiej gospodarki i rolnictwa należą do ostatniego obszaru badawczego Profesora. Warto wymienić przykłady niektórych publikacji z tego zakresu: „Dyskusja nad prywatyzacją rolnictwa” (1995), „Sytuacja gmin w Polsce i strategia ich rozwoju” (2003), „Przemiany w spożyciu żywności w okresie transformacji” (2003), „Bezrobocie w Polsce i perspektywy zmiany na rynku pracy po integracji z UE” (2003), „Sytuacja polskiego rolnictwa na starcie w UE” (2004), „Stan rolnictwa i sektora żywnościowego w Polsce po wstąpieniu Polski do UE” (2006). Prace te stanowiły ważny wkład w dyskusję na temat kierunków transformacji i ich oceny.

DZIAŁALNOŚĆ DYDAKTYCZNA I KSZTAŁCENIE KADR

Od początku pracy w SGGW w Warszawie Profesor J. Kosicki prowadził ćwiczenia z ekonomiki i organizacji gospodarstw rolniczych, organizacji pracy i rachunkowości rolniczej na Wydziale Rolniczym, Ekonomiczno-Rolniczym, Zootechnicznym i Ogrodniczym. Wykłady akademickie rozpoczął już w 1956 r. jako adiunkt SGGW. Były to wykłady z ekonomiki i organizacji gospodarstw rolniczych prowadzone na Wydziale Mechanizacji Rolnictwa Politechniki Warszawskiej oraz wykłady z rachunkowości rolnej na Wydziale Ogrodniczym i Zootechnicznym SGGW. Następnie prowadził wykłady na specjalizacji mikroekonomicznej Wydziału Ekonomiczno-Rolniczego (obecnie Wydział Nauk Ekonomicznych) SGGW i na studiach podyplomowych. Po powrocie z Etiopii, w 1972 r., przejął po prof. R. Manteufflu wykłady z ekonomiki i organizacji gospodarstw rolniczych na macierzystym Wydziale. Prowadził również wykłady i seminaria na studiach doktorskich, głównie w języku angielskim dla cudzoziemców. Pod Jego kierunkiem wykonano 184 prace magisterskie i 205 prac dyplomowych: inżynierskich i licencjackich. Był promotorem w pięciu zakończonych przewodach doktorskich. W 15 rozprawach doktorskich i habilitacyjnych był recenzentem.

DZIAŁALNOŚĆ ORGANIZACYJNA I WSPÓŁPRACA Z PRAKTYKĄ

Prof. J. Kosickiego cechuje bardzo szeroka i wielopłaszczyznowa działalność organizacyjna. W latach 1973-1975 był Prodziekanem Wydziału Ekonomiczno-Rolniczego SGGW ds. Studenckich, a w latach 1978-1981 Dziekanem tego Wydziału. W latach 1976-1991 pełnił funkcję kierownika Zakładu Organizacji i Zarządzania powstałego z dawnego Zakładu Organizacji Produkcji Rolniczej w Katedrze Ekonomiki i Organizacji Gospodarstw Rolniczych. Był wieloletnim przedstawicielem Rady Wydziału Ekonomiczno-Rolniczego w różnych senackich i rektorskich komisjach na Uczelni oraz w komisjach ministerialnych i członkiem wielu organizacji krajowych i międzynarodowych, w tym m.in.: Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Rolnictwa (SITR-NOT), Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego (PTE), Amerykańskiego Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnych (American Agricultural Economics Association – AAEA), Międzynarodowego Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnych (International Association of Agricultural Economics – IAAE). Współpracował z wieloma instytucjami badawczymi w kraju i za granicą.

W czasie okresu zatrudnienia w SGGW prof. J. Kosicki, szczególnie do 1980 roku, blisko współpracował z szeroko pojętą praktyką rolniczą i z instytucjami, jak: Ministerstwo Rolnictwa, Komitet Ekonomiki Rolnictwa PAN, Instytut Ekonomiki Rolnej, Generalna Dyrekcja PGR, Biuro Organizacji Gospodarstw Rolnych, Wojewódzkie Zjednoczenia PGR w Poznaniu, Łodzi i Warszawie, Agrokompleks Sudety, Zjednoczenie Hodowli Zwierząt Zarodowych oraz bezpośrednio z wieloma przedsiębiorstwami: Zespół PGR Gola, POHZ Osowa Sień, Kombinaty Rolne: Manieczki, Bieganowo, Czempień oraz Stadninami Koni: Racot i Kadyny.

PRACA I STAŻE ZAGRANICZNE

Prof. J. Kosicki odbył liczne staże naukowe na uniwersytetach zagranicznych, w tym m.in.: 12-miesięczny staż w USA, 9-miesięczny w Niemczech, 3-miesięczny w Jugosławii, 2-miesięczny na Węgrzech i 2 sześciotygodniowe staże w Czechosłowacji i Szkocji. Był stypendystą różnych uczelni, Instytutu Międzynarodowej Edukacji (IIE), Fundacji Forda, niemieckiej DAAD, Tempus Program of European Community. Dorobek stażowy Profesora jest imponujący, szczególnie gdy odniesie się go do okresu przed transformacją systemową. Podobnym dorobkiem stażowym nawet w czasach obecnych (dużej otwartości granic) może wykazać się niewielu pracowników nauki. Profesor J. Kosicki był zatrudniany w różnych instytucjach zagranicznych, w ramach urlopu z macierzystej Uczelni: przez 9 miesięcy (1963/1964) pracował jako asystent naukowy na Wydziale Ekonomiczno-Rolniczym Uniwersytetu Stanowego Michigan (MSU), przez ponad 4 lata (1968-1972) był zatrudniony jako ekspert *farm management* FAO, pełniąc funkcję kierownika sekcji ekonomiki i organizacji rolnictwa w Instytucie Badań Rolniczych ONZ, w 1984 roku przez 1 miesiąc pracował jako konsultant *farm management* i szef misji FAO w Etiopii oraz przez 1 miesiąc w 1985 roku jako konsultant i członek pięcioosobowej misji FAO w Kamerunie. Brał aktywny udział w wielu międzynarodowych sympozjach, konferencjach i kongresach. Kilkakrotnie uczestniczył w konferencjach Komitetu Rol-

nictwa Europejskiej Komisji Gospodarczej ONZ/ECE: w Genewie w 1962 r., w Słonecznym Brzegu w 1974 r., w Budapeszcie w 1976 r. i w Nitrze w 1987 r. Uczestniczył także w Kongresach Naukowej Organizacji Pracy w Rolnictwie (CIOSTA) w Lafayette, Indiana (USA) w 1964 r., w Brukseli w 1966 r., w Gödöllő w 1976 r. oraz w konferencjach organizowanych przez Międzynarodowe Stowarzyszenie Ekonomistów Rolnych (IAAE), Amerykańskie Stowarzyszenie Ekonomistów Rolnych (AAEA), a także Komisję Gospodarczą ONZ ds. Afryki (ECA). Należy uznać, iż nie tylko na warunki tamtych czasów, ale i czasów obecnych Prof. J. Kosicki był i pozostaje znanym światowym specjalistą w zakresie ekonomiki rolnictwa.

WYRÓŻNIENIA I NAGRODY

Za swoją działalność Prof. J. Kosicki był wielokrotnie wyróżniany i nagradzany, w tym nagrodami pieniężnymi Ministerstwa Edukacji Narodowej i Rektora SGGW oraz odznaczeniami, m.in.: Odznaką Tysiąclecia PRL (1965), Złotym Krzyżem Zasługi (1967 i 1973), Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1977), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1977), Odznaką Zasłużony Pracownik Rolnictwa (1978), Medalem 40-lecia PRL (1984), Odznaką Honorową za Zasługi dla SGGW (1975 i 1994), Złotą Odznaką Związku Nauczycielstwa Polskiego (1997), Brązowym Krzyżem Zasługi dla Związku Dzieci Ofiar Wojny Rzeczypospolitej Polskiej (2007).

PRZEJŚCIE NA EMERYTURĘ I DALSZĄ PRACĄ

W dniu 1 października 1998 roku, po ukończeniu 70. lat Profesor Janusz Kosicki przeszedł z SGGW na emeryturę, ale do czerwca 1999 r. prowadził jeszcze seminaria magisterskie na macierzystym Wydziale. Jesienią 1999 roku podjął ponownie pracę zawodową nauczyciela akademickiego w uczelniach prywatnych. W okresie od 1 października 1999 roku do 23 października 2004 roku pracował jako profesor zwyczajny w Wyższej Szkole Biznesu i Przedsiębiorczości, w Katedrze Organizacji i Zarządzania w Ostrowcu Świętokrzyskim, a od 1 czerwca 2004 roku do 28 lutego 2006 roku jako profesor zwyczajny, kierownik Katedry Zarządzania i Marketingu w Wyższej Szkole Finansów i Bankowości w Radomiu. W 2006 roku z powodu pogarszającego się stanu zdrowia zrezygnował z dalszej pracy zawodowej. Nadal jednak pracuje w domu, ostatnio nad opracowaniem mającym charakter życiowej i zawodowej biografii, opatrzonej wieloma zdjęciami i komentarzami, formułowanymi z perspektywy widzenia dziewięćdziesięcioletnich doświadczeń.

ŻYCZENIA OD WSPÓLPRACOWNIKÓW

Profesor Janusz Kosicki większość swojego zawodowego życia (47 lat) poświęcił pracy w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie na Wydziale Ekonomiczno-Rolniczym (obecnie Wydział Nauk Ekonomicznych) w Katedrze Ekonomiki i Organizacji Gospodarstw Rolniczych (obecnie Katedra Ekonomiki i Organizacji

Przedsiębiorstw). Pomimo upływu lat Profesor Janusz Kosicki jest dobrze znany obecnym pracownikom Wydziału i Katedry. Wszyscy my, a szczególnie pracownicy Katedry Ekonomiki i Organizacji Przedsiębiorstw, składamy Profesorowi Januszowi Kosickiemu z okazji pięknego Jubileuszu najlepsze życzenia dobrego zdrowia, wszelkiej pomyślności i zadowolenia z kolejnych dni długiego życia. Wyrażamy głębokie przekonanie, że dorobek naukowo-badawczy, dydaktyczny i organizacyjny dobrze przysłużył się do rozwoju nauki i kadr w zakresie ekonomiki rolnictwa oraz przedsiębiorstw rolnych i za ten wkład składamy serdeczne podziękowanie.

Henryk Runowski

Kierownik Katedry Ekonomiki i Organizacji Przedsiębiorstw SGGW
wraz z zespołem współpracowników